

۲۰۴۶۵۷۶

السلامة للجميع

آسیب شناسی اجرای احکام کیفری

در ارتباط با عدالت

مؤلف :

حسین رشیدی

جمهوری اسلامی ایران

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

سخت‌نشر

انتشارات

تأسیس ۸۲۱۸

سرشناسه	: رشیدی، حسین، ۱۳۴۳-
عنوان و نام پدیدآور	: آسیب‌شناسی اجرای احکام کیفری در ارتباط با عدالت/ مولف حسین رشیدی.
مشخصات نشر	: تهران : گروه آموزشی مدرس : سنجش و دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۶-۲۵۸-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۵۱.
موضوع	: حقوق جزا -- ایران -- نمونه پژوهی
موضوع	: Criminal law -- Iran -- Case studies
موضوع	: اجرای حکم -- ایران -- نمونه پژوهی
موضوع	: Executions (Law) -- Iran -- Case studies
موضوع	: اجرای عدالت کیفری -- ایران -- نمونه پژوهی
موضوع	: Criminal justice, Administration of -- Iran -- Case studies
رده بندی کنگره	: ۲۸۰۰-KMH
رده بندی دیویی	: ۵۵/۳۴۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۶۹۲۷۰۵

عنوان: آسیب‌شناسی اجرای احکام کیفری در ارتباط با عدالت

مولف: حسین رشیدی

ناشر: انتشارات سنجش و دانش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

صفحه آرای: مهدیه مخبری

طراح جلد: مهتاب دوستی

ناظر: نسرين خانی

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

«کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است»

بهاء: ۳۰۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
پیشینه	۴
فصل اول:	۱۱
کلیات	۱۱
اجرای احکام کیفری	۱۲
مفهوم اجرای احکام کیفری	۱۲
دستورالعمل اجرای احکام کیفری	۱۵
منابع قانونی اجرای احکام کیفری	۱۶
سازمان و تشکیلات اجرای احکام کیفری در قانون جدید	۱۷
قضایی کردن مرحله اجرای مجازات	۱۹
قانون جدید آیین دادرسی کیفری و قضایی اجرای مجازات ها	۲۰
احکام لازم الاجراء	۲۳
وظایف و اختیارات ضابطان در مرحله اجرای حکم	۲۳
قضایی اجرای مجازات ها	۲۴
عدالت	۲۵
مفهوم لغوی عدالت	۲۵
مفهوم اصطلاحی عدالت	۲۶
انقسام عدالت	۲۷
عدالت فردی	۲۷
عدالت اجتماعی	۲۸
عدالت کیفری	۲۹
جدایی تئوری عدالت اجتماعی و عدالت کیفری	۳۱
عدالت قضایی	۳۱
مؤلفه های عدالت قضایی	۳۳

۳۴	عدالت قضایی در حقوق ایران
۳۴	جرایم علیه عدالت قضایی
۳۵	انواع جرایم علیه عدالت قضایی
۳۵	مصادیق جرایم علیه عدالت قضایی
۳۶	جایگاه جرایم علیه عدالت قضایی
۳۷	اصول دادرسی عادلانه
۳۸	اصل برائت
۳۹	حق دفاع و وکیل گرفتن برای متهم
۴۰	علنی بودن محاکمه
۴۰	اصل تفهیم اتهام به متهم
۴۱	اصل بی طرفی
۴۲	اصل برابری
۴۳	توازن میان حقوق متهم و بزه دیده
۴۴	استقلال قاضی
۴۵	شرایط و صفات قاضی
۴۶	حق سکوت متهم
۴۶	سرعت عمل در دادرسی
۴۷	جایگاه مرحله اجرای احکام در دادرسی
۴۹	فصل دوم:
۴۹	زمینه ها و عوامل تحقق عدالت قضایی اسلامی
۵۰	شاخصه های عدالت قضایی اسلامی در اجرای احکام
۵۰	اصل فردی کردن مجازاتها
۵۱	حق جبران خسارات برای عدم اجرای عدالت
۵۱	منع مجازات مضاعف
۵۱	اصل کرامت انسانی در برخورد با مجرمان و متهمان در حین اجرای حکم
۵۲	اصل قانونی بودن مجازات

۵۳	رعایت تناسب در کیفر
۵۴	اصل شخصی بودن مجازات ها
۵۵	اصل مسئولیت اخلاقی
۵۵	دقت در اعمال کیفر و مجازات
۵۶	حق اعتراض به حکم قاضی
۵۶	رعایت حال محکوم به لحاظ جسمی و روحی هنگام اجرای حکم
۵۶	اصل قضامندی مجازات ها
۵۹	زمینه های تحقق عدالت قضایی اسلامی
۵۹	زمینه های قانونی
۶۰	زمینه های اجتماعی
۶۶	زمینه های فرهنگی
۶۷	زمینه های دینی و فقهی
۷۰	زمینه های فقهی
۷۰	قضایات شورایی
۷۴	ادله اشتراط عدالت در قاضی
۷۴	طریق اولویت
۷۴	آیات
۷۴	روایات
۷۵	اجماع
۷۵	عقاید
۷۵	راهکارهای پیشگیرانه در زمینه تحقق عدالت قضایی اسلامی
۷۵	تفاوت بر قضایات قاضیان
۷۶	پلیس قضایی
۷۹	فصل سوم:
۷۹	آسیب ها و موانع تحقق عدالت قضایی اسلامی
۷۹	در اجرای احکام کیفری

۸۰	حقوق متهم در اجرای حکم با نگاهی به قانون جدید آیین دادرسی کیفری
۸۱	مهم ترین حقوق متهم در مرحله اجرای احکام
۸۱	ممنوعیت اجرای علنی مجازات ها
۸۱	تعویق مجازات
۸۲	تحمل حبس در محل اقامت محکوم علیه
۸۳	اعلام آزادی زندانی در موعد مقرر
۸۳	حق استفاده از مرخصی
۸۴	حق مادر محکوم به حبس نسبت به همراه داشتن طفل خود در مدت حبس تا دو سال
۸۴	حق مداوای شخص محبوس در خارج از زندان
۸۴	تقسیم جزای نقدی
۸۵	لزوم انجام مراسم مذهبی در مجازات های سلب حیات
۸۵	کاهش مدت تعلیق یا لغو تمام آن
۸۵	اجرای تعلیق مجازات، آزادی مشروط و تعویق صدور حکم در محل اقامت محکوم علیه
۸۶	اشکالات وارد بر قانون اجرای احکام در قانون آیین دادرسی جدید از دیدگاه عدالت قضایی اسلامی
۸۷	مشکلات موجود در تطبیق دین و اجرای احکام کیفری اسلامی در قانون جدید
۹۰	احکام ثابت اسلام
۹۲	سیاست گام به گام در تطبیق دین و اجرای احکام کیفری اسلامی
۹۴	نقش ایمان در اجرای احکام کیفری اسلامی و تطبیق دین
۹۵	مسئولیت حکام و مردم در اجرای احکام کیفری و تطبیق دین
۹۶	مشکلات مربوط به احکامی که نحوه اجرای آنها در دین مشخص نشده
۹۹	تأثیر مصلحت جامعه اسلامی بر اجرای احکام کیفری و عدالت قضایی اسلامی
۹۹	نظر اول: عدم تأثیر مصلحت در اجرای کیفر
۱۰۰	نظر دوم: تأثیر مصلحت در اجرای کیفر
۱۰۴	تأثیر مقتضیات زمان بر احکام کیفری و نقش آن در ممانعت از برقراری عدالت قضایی اسلامی
۱۰۵	تأثیر مقتضیات زمان بر اجرای احکام مستقطعه کیفری
۱۱۳	چگونگی تأثیر مقتضیات زمان و مکان بر احکام حکومتی کیفری
۱۱۵	چگونگی تأثیر مقتضیات زمان و مکان بر احکام قضایی کیفری

۱۱۷	موانع تحقق عدالت قضایی اسلامی بر اساس قانون آیین دادرسی جدید کیفری
۱۱۷	مشکلات قانونی
۱۳۵	مشکلات ساختاری
۱۳۵	مشکلات مربوط به واحدهای اجرای احکام کیفری
۱۳۵	عدم وجود قوانین کامل در اجرای احکام
۱۳۶	حذف واحدهای اجرای احکام مدنی
۱۳۶	عدم وجود امکانات کافی و نیروی کافی در اجرای احکام
۱۳۷	تراکم پرونده ها
۱۳۹	آسیب شناسی اجرای احکام کیفری
۱۳۹	آثار زیانبار فردی و اجتماعی اجرای احکام کیفری
۱۴۲	آسیب شناسی مجازات حبس
۱۴۴	آسیب شناسی اجرای علنی احکام
۱۴۴	آثار منفی اجرای علنی مجازات
۱۴۴	از بین بردن زمینه اصلاح و بازپروری بزهکار
۱۴۶	ایجاد کینه و حس انتقام در بزهکار
۱۴۶	آثار اجتماعی منفی اجرای علنی مجازات
۱۴۶	ترویج خشونت و از بین بردن روحیه رحیم و شفقت
۱۴۷	اشاعه جرم در جامعه (جرم آفرینی)
۱۴۷	بروز طغیان و شورش عمومی
۱۴۸	تغذیه روح بیمار برخی از افراد
۱۴۸	عدم رعایت اصل شخصی بودن مجازات
۱۵۰	فهرست منابع

مقدمه

توجه به پیامدها و نتایج قوانین وضع شده و نقش و اثرگذاری آنها در حل مسائل و مشکلات، موضوعی است که همواره بایستی مدنظر قرار گیرد. از این رو هر زمان که معلوم شود قانونی اثر مورد نظر را نداشته و یا کارایی لازم در حل مسائل را ندارد بایستی آن را عوض یا اصلاح کنیم. زیرا قانون را می‌توان به نوعی بازتاب واقعیت‌های اجتماعی دانست که رسالت نهایی آن رشد و تعالی بشر و ارتقای ارزش‌های اجتماعی است. در ایران با توجه به مجازات‌های شرعی و لزوم رعایت شرایط و مقررات مربوط به آن‌ها، اهمیت مرحله اجرای مجازات بیشتر نمایان می‌شود. زیرا از یک طرف بایستی ارباب فردی و عمومی را در نظر گرفت و از طرف دیگر تلاش در جهت اصلاح مجرمین و بازگرداندن آن‌ها به جامعه را در برنامه خود قرار داد و این مستلزم همزیستی فقه و حقوق در تصویب قوانین می‌باشد. این همزیستی در زمینه امور شکلی از جمله مرحله اجرای احکام جزایی با افت و خیزهایی همراه بوده است و در مجموع چنین استنباط می‌شود که قانونگذار در صدد تطبیق قوانین شکلی بر مبنای موازین اسلامی برآمده است و این هدف در نهایت با تدوین قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۷۳ جامه عمل پوشیده است.

دستگاه قضایی به عنوان یکی از سه قوه محرکه هر کشور، دارای مخاطبانی است که انتظاراتی از آن برای برآورده نمودن نیازهای خود دارند. این مخاطبان، یعنی مردم چه آنهایی که در یک پرونده قضایی به صورت بالفعل درگیر می‌باشند یا آنهایی که از نتایج تصمیمات درست یا نادرست این دستگاه متأثر می‌باشند (چه در دادگاه پرونده داشته باشند یا نه) انتظار بهترین عملکرد را از دادگاه‌ها دارند (حبیب زاده ۱۳۸۳: ۱۴۰). از این رو عدالت قضایی از بزرگترین اهداف هر نظام قضایی است که در بین تمامی جوامع به عنوان یک ارزش مطرح شده است. اهتمام دین اسلام بر اجرای عدالت و اقامه حق بر اساس موازین شرعی در این زمینه مشهود می‌باشد. چرا که مقصود از عدالت قضایی برابر داشتن و رعایت تساوی در بین

اصحاب دعوی توسط مقام قضایی در جریان تحقیقات مقدماتی، رسیدگی و صدور حکم به نفع صاحب حق با رعایت منافی عمومی در چارچوب موازین قانونی و اسلامی است (مهرافشان ۱۳۹۰: ۱۲۰).

هدف از انجام این پژوهش آسیب‌شناسی مرحله اجرای احکام در برقراری و تحقق عدالت قضایی مطلوب اسلامی است و در ۳ فصل تهیه شده است. در ابتدا کلیات تحقیق ارائه می‌شود و فرضیات پرسش‌های تحقیق و پیشینه آن بیان می‌شود. در فصل اول تحت عنوان مفهوم شناسی به مفاهیم کلی اشاره دارد و در فصل دوم به زمینه‌ها و عوامل تحقق عدالت کیفری و در فصل سوم نیز آسیب‌ها و موانع ایجاد عدالت کیفری در اجرای احکام کیفری و در آخر نتیجه‌گیری و پیشنهادات راهکارهایی برای برطرف کردن این موانع و مشکلات ارائه می‌شود.

کیفر عادلانه زمانی وضع خواهد شد که شخصیت مجرم و آسیب‌های وارده بر جامعه شناخته شود. بدین منظور لازم است که شخص، قانونگذار یا دستگاه قضایی، به نیابت از او؛ قابلیت مرتکب و تناسب مجازات با آن قابلیت را تشخیص و مجازات لازم را اعمال کند. اجرای حکم مهمترین مرحله دادرسی است بگونه‌ای که بدون اجرای حکم، هدف و غایت دادرسی که همان احقاق حق زیان دیده، مجازات مجرم و اصلاح وی است، تأمین نخواهد شد. اصل برابری و تساوی کلیه اشخاص در برابر قانون نیز از اساسی‌ترین اصول پذیرفته شده در کلیه نظامات حقوقی است (رحمت‌الله پور ۱۳۹۵: ۱۶۹).

از طرف دیگر، اجرای حکم غایب و هدف‌نهایی دادرسی است. به عبارتی دیگر، شخصی که حق یا حقوق او تضییع یا مورد انکار قرار گرفته و جهت احقاق حکم به محکمه مراجعه کرده است، می‌خواهد به آنچه از دست داده برسد و در غالب موارد صرف صدور حکم مقصود او را تأمین نمیکند اگر هم حکم دادگاه به اجرا منتهی نشود اجرای عدالت محقق نخواهد شد. به تعبیر دیگر، می‌توان گفت اجرای حکم مهمتر از دادرسی و صدور حکم است